

7. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, ПП Резніков, 2011. – 400 с.

8. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с.

9. Нусінова О.В. Методологічні основи оцінювання економічної безпеки підприємств (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів): дис. доктора екон. наук: 08.00.04 / О.В. Нусінова. – К.: 2012. – 433 с.

10. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: [монографія] / Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С., Безбожний В.Л. [та ін.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ: вид-во «Елтон-2», 2010. – 282 с.

11. Подлужная Н.А. Выбор критериев экономической безопасности предприятия / Н.А. Подлужная // Донецкий национальный университет. Научные работы ДНТУ. – Донецьк: ДонНТУ. – 2002. – №46. – С. 10–13.

12. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний // К.: КНЕУ, 2000. – 526 с.

13. Шкарлет С.М. Формування і діяльність системи економічної безпеки сучасного підприємства / С.М. Шкарлет, В.А. Іванець // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»: науковий збірник. – 2012. – №1(56). – С. 21–25.

14. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства [Електрон. ресурс]. – <http://www.refine.org.ua/pageid-1330-1.html>

УДК 338.439.3.003.13:635.655

О.О. БОЙКО,

к.е.н.,

В.В. ХАЧАТРЯН,

к.е.н., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Прогнозування попиту на вітчизняному ринку сої у середньостроковій перспективі

З метою створення необхідних умов розвитку ринку сої на загальнодержавному та регіональному рівнях необхідним стає наукове обґрунтування оптимального обсягу виробництва сої в Україні. Це потребує врахування прогнозного рівня попиту на сою та планування оптимального розміру посівних площ даної культури в державі та в її окремих регіонах. Спрогнозовано попит на сою та продукти її переробки з урахуванням прогнозних обсягів внутрішнього споживання сої та її експорту. При цьому спрогнозовано основні напрями споживання та використання сої та соєпродуктів, зокрема на харчові цілі, на корм сільгосптваринам та птиці, на посів, на нехарчові цілі.

Ключові слова: ринок сої, попит, прогноз, екстраполяція, алгоритм, планування.

О.О. БОЙКО,

к.э.н.,

В.В. ХАЧАТРЯН,

к.э.н., Винницкий торгово-экономический институт КНТЕУ

Прогнозирование спроса на отечественном рынке сои в среднесрочной перспективе

С целью создания необходимых условий для развития рынка сои на общегосударственном и региональном уровнях необходимым становится научное обоснование оптимального объема производства сои в Украине. Это требует учета прогнозированного уровня спроса на сою и планирования оптимального размера посевных площадей данной культуры в государстве и в его отдельных регионах. Спрогнозирован спрос на сою и продукты ее переработки с учетом прогнозных объемов внутреннего потребления сои и ее экспорта. При этом учтены основные направления потребления и использования сои и соепродуктов, в частности на пищевые цели, на корм сельскохозяйственным животным и птице, на посев, на непищевые цели.

Ключевые слова: рынок сои, спрос, прогноз, экстраполяция, алгоритм, планирование.

In order to create the necessary conditions for the development of soybean market at the national and regional levels is necessary scientific justification optimal level of production of soybean in Ukraine. This requires consideration of the forecast of demand for soybeans and planning the optimal size of this crop acreage in the state and in its individual regions. Projected demand for soybeans and products thereof on the basis of forecast of domestic consumption and export of soybean. This predicted main trends of consumption and the use of soy and soyeproduktiv, particularly for food purposes, silhosptvarynam feed and poultry for planting on non-food purposes.

Keywords: soybean market, demand, forecast, extrapolation, algorithm, planning.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми білкового дефіциту є досить нагальним завданням не лише для країн, що розвиваються, а й для держав із ринковою економікою. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур, що містять значну кількість білка. Однією з таких культур є соя. Універсальність її пов'язана з високим вмістом у насінні сої білків, жирів, лецитину тощо. Тому перспективним є її використання в

олійножировій галузі (у виробництві олій, маргаринів), у хлібопекарській та кондитерській галузях (зокрема, у виробництві хлібобулочних виробів, шоколаду), а також у кормовиробництві (для виробництва високобілкового шроту та продуктивних комбікормів). За таких обставин необхідність дослідження шляхів формування ринку сої та продуктів її переробки набувають для України все більшої актуальності при розв'язанні проблеми дефіциту рослинного та тваринного білка.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На зазначеному напрямі дослідження працюють такі українські вчені, як А.О. Бабич (дослідження розвитку земельних, продовольчих і кормових ресурсів, рослинного білку, сої тощо) [1, 2], а також В.Ф. Петриченко, В.І. Заверюхін, В.М. Писаренко, А.І. Свеженцов, М.Ф. Кулик, М.Ф. Засуха, С.О. Семенов, А.А. Поліщук [3, 4]. Ринок сої та економічну ефективність виробництва культури досліджували О.В. Беляєв, М.В. Калінчик, О.Г. Заболотний та інші [5, 6]. Позитивно оцінюючи результати досліджень провідних вчених, слід відзначити, що враховуючи динамічний розвиток ринку соєвих бобів та продуктів їх переробки, а відповідно, наявність істотного потенціалу для подальшого нарощування, як виробництва даних товарів, так і обсягів торгівлі ними, виникає необхідність наукового обґрунтування оптимального обсягу виробництва сої в Україні. Це потребує врахування прогнозного рівня попиту на сою та планування оптимального розміру посівних площ даної культури в державі та в її окремих регіонах.

Метою статті є прогнозування попиту на сою та продукти її переробки в Україні з урахуванням прогнозних обсягів внутрішнього споживання та експорту.

Виклад основного матеріалу. Для розрахунку внутрішнього споживання даної культури на середньостроковий плановий період необхідно врахувати такі напрями її споживання:

- споживання сої населенням на харчові цілі. Розрахунок прогнозного рівня за цим напрямом використання культури проводиться шляхом множення очікуваної кількості населення, що проживатиме в державі (або регіоні), на прогнозний рівень споживання сої на одну людину;
- витрати сої на посів. Розрахунок прогнозного рівня за цим напрямом використання культури проводиться шляхом множення прогнозних обсягів посівних площ під соєю в державі (регіоні) на науково обґрунтовані норми висіву насіння сої в розрахунку на 1 га;
- витрати сої на корм. Розрахунок прогнозного рівня за цим напрямом використання культури проводиться шляхом множення очікуваної чисельності поголів'я худоби та птиці в державі (регіоні) на річний обсяг сої в кормових раціонах відповідних сільгосптварин та птиці в розрахунку на 1 голову;
- переробка сої на нехарчові цілі. Прогнозується експертним шляхом або математичними методами прогнозування за статистичними даними попередніх періодів;

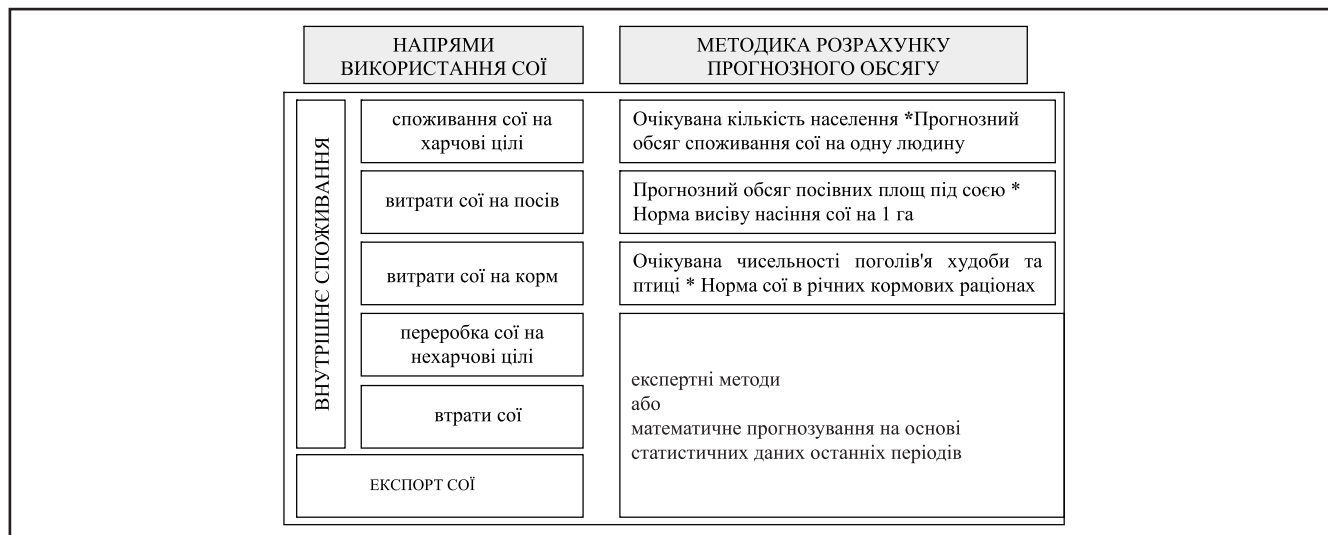

Рисунок 1. Алгоритм прогнозування попиту на сою

Джерело: сформовано автором.

Таблиця 1. Прогноз кількості населення України в середньостроковій перспективі методом екстраполяції

Роки	Чисельність населення (Y), тис. чол.	Період часу (t)	Розрахункові дані				
			t ²	Y*t	параметри рівняння екстраполяції		прогнозне значення Yt=a ₀ + a ₁ *t, тис. чол.
					$a_0 = \frac{\sum y}{n}$	$a_1 = \frac{\sum y * t}{\sum t^2}$	
2009	46372,7	-2	4	-92745,4	45978,28	-184,34	46346,96
2010	46143,7	-1	1	-46143,7	45978,28	-184,34	46162,62
2011	45962,9	0	0	0	45978,28	-184,34	45978,28
2012	45778,5	1	1	45778,5	45978,28	-184,34	45793,94
2013	45633,6	2	4	91267,2	45978,28	-184,34	45609,6
2014	–	3	–	–	45978,28	-184,34	45425,26
2015	–	4	–	–	45978,28	-184,34	45240,92
2016	–	5	–	–	45978,28	-184,34	45056,58
2017	–	6	–	–	45978,28	-184,34	44872,24
2018	–	7	–	–	45978,28	-184,34	44687,9
2019	–	8	–	–	45978,28	-184,34	44503,56

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– втрати продукції (за виключенням втрат сої при її збиранні). Також прогноуються експертним шляхом або математичними методами прогнозування за наявними статистичними даними.

Прогнозування експорту сої на середньострокову перспективу не може бути проведене досить точно за поточними даними ринку. Для визначення прогнозного рівня експорту культури застосовують експертні методи або ж математичне прогнозування на основі статистичних даних останніх періодів.

Повний алгоритм прогнозування попиту на сою узагальнений на рис. 1.

На основі запропонованого алгоритму проведемо необхідні прогнозні розрахунки. Перш за все визначимо обсяг споживання сої на харчові цілі населенням України на середньостроковий період – до 2019 року.

Для розрахунку очікуваної кількості населення у відповідних періодах скористаємося методом екстраполяції, що дозволяє більш точно побудувати прогноз на основі наявної статистичної інформації щодо демографічних тенденцій в Україні протягом останніх років (табл. 1).

Обсяг споживання сої в розрахунку на одну людину проведемо з урахуванням кількох можливих сценаріїв розвитку:

- песимістичний прогноз: обсяг споживання сої залишиться на низькому рівні і складе 0,5 г соєвого білка на чол. на добу (у перерахунку це близько 1 г соєвих бобів);
- реалістичний прогноз: обсяг споживання сої в харчових цілях зростатиме поступово і складе в 2016 році – 5 г, у 2019 році – 10 г соєвих бобів на чол. на добу (рівень споживання у США);
- оптимістичний прогноз: обсяг споживання сої населенням України швидко зросте і наблизиться до відповідного

показника в таких країнах як Китай та Японія (50 г соєвих бобів на чол. на добу).

З урахуванням цих показників проведемо розрахунок прогнозного рівня споживання сої в Україні на середньостроковий період (табл. 2).

З метою визначення прогнозного рівня використання сої на посів необхідно спочатку спрогнозувати обсяг посівних площ під соєю у середньостроковій перспективі. При цьому також доцільно виділити три варіанти розвитку подій:

- песимістичний сценарій: посівні площі під соєю залишаться стабільними – на рівні 2011 року і становитимуть 1129,2 тис. га;
- реалістичний сценарій: посівні площі під соєю зростатимуть поступово і складуть в 2016 році близько 1600 тис. га, а в 2019 році – 2000 га;
- оптимістичний сценарій: посівні площі під даною культурою швидко розширяться і становитимуть близько 3000 тис. га.

На основі виділених можливих варіантів вирощування сої в Україні проведемо розрахунок прогнозного рівня потреби сої на посів (табл. 3).

Основна частка внутрішнього споживання сої в Україні припадає на корми у тваринництві. Сою включають переважно у кормові раціони птиці та свиней. Тому доцільно визначити очікувану чисельність поголів'я цих сільгосптварин та птиці у середньостроковому періоді. Відповідні розрахунки наведено в Додатку 3. Знаючи норми введення соєвого шроту в кормові раціони вказаних сільгосптварин і птиці, можна визначити прогнозний рівень попиту на сою в якості кормів (табл. 4).

Прогноз обсягу експорту сої доцільно провести на основі методу екстраполяції з використанням статистичних даних щодо реалізації соєвих бобів, соєвої олії, борошна та шроту протягом останніх років. Відповідні розрахунки наведено в Додатку К.

Таблиця 2. Прогноз обсягу споживання сої на харчові цілі населенням України на середньострокову перспективу

Показник	Песимістичний прогноз		Реалістичний прогноз		Оптимістичний прогноз	
	2016	2019	2016	2019	2016	2019
Чисельність населення, тис. чол.	45056,58	44503,56	45056,58	44503,56	45056,58	44503,56
Споживання сої на добу на 1 чол., г	1,0	1,0	5,0	10,0	50,0	50,0
Річне споживання сої в країні, т	16220,37	16021,28	81101,84	160212,82	811018,44	801064,08

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 3. Прогноз витрат сої на посів в Україні на середньострокову перспективу

Показник	Песимістичний		Реалістичний		Оптимістичний	
	2016	2019	2016	2019	2016	2019
Посівні площі під соєю, тис. га	1129,2	1129,2	1600	2000	3000	3000
Середня норма висіву сої на 1 га, кг	100	100	100	100	100	100
Річна потреба сої на посів, тис. т	112,92	112,92	160,0	200,0	300,0	300,0

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 4. Прогноз витрат сої на корми в Україні на середньострокову перспективу

Показник	Свині, тис. голів		Птиця, млн. голів		Разом	
	2016	2019	2016	2019	2016	2019
Поголів'я	7611,33	7721,58	230,07	259,08	–	–
Середня норма добового споживання сухої речовини, кг/голову	2,8	2,8	0,11	0,11	–	–
Норма соєвого шроту в сухій речовині по масі, %	20	20	14	14	–	–
Затрати соєвого шроту на рік, тис. т	1534,4	1556,7	1275,5	1436,3	2810,0	2993,0
Затрати у перерахунку на сою, тис. т	1937,4	1965,5	1610,5	1813,6	3547,9	3779,1

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 5. Прогноз експорту сої з України на середньострокову перспективу

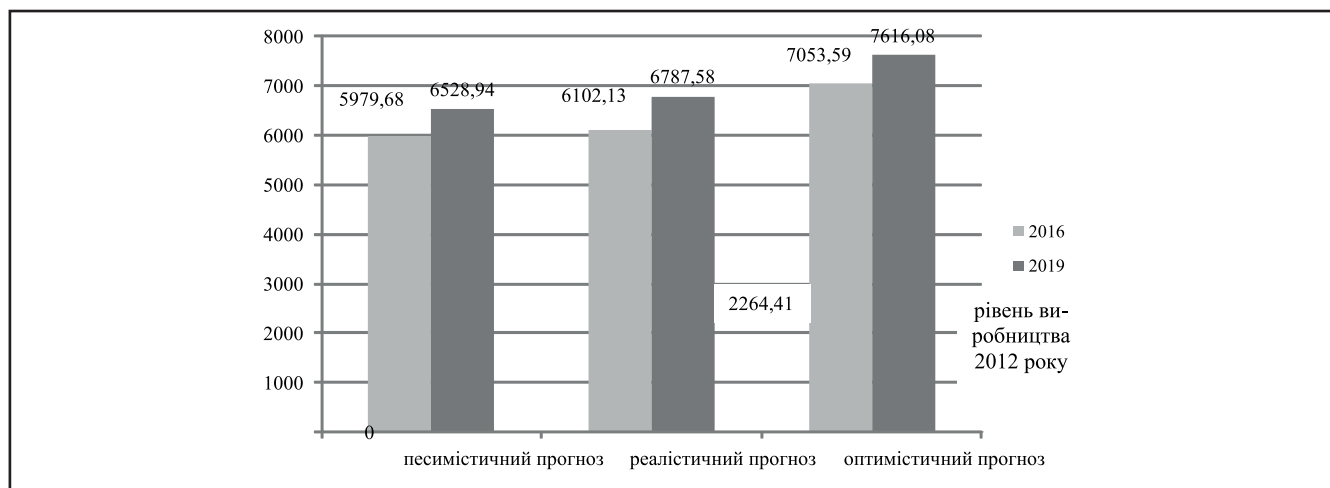
Показник	2016			2019		
	соеві боби	олія	шрот, макуха	соеві боби	олія	шрот, макуха
Експорт, тис. т	1366,808	75,3601	103,6078	1907,325	4,0613	5,5682
Експорт у перерахунку на сою, тис. т	1366,808	423,372		1907,325	22,816	
Експорт у перерахунку на сою, всього, тис. т	1790,18			1930,141		

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 6. Прогноз витрат сої на посів в Україні на середньострокову перспективу

Показник	Песимістичний прогноз		Реалістичний прогноз		Оптимістичний прогноз	
	2016	2019	2016	2019	2016	2019
Споживання на харчові цілі, тис. т	16,22	16,02	81,10	160,21	811,02	801,06
Витрати на посів, тис. т	112,92	112,92	160,0	200,0	300,0	300,0
Витрати на корми, тис. т	3547,9	3779,1	3547,9	3779,1	3547,9	3779,1
Витрати на експорт, тис. т	1790,18	1930,14	1790,18	1930,14	1790,18	1930,14
Частка витрат на нехарчові цілі, %	4,89	6,06	4,89	6,06	4,89	6,06
Витрати на нехарчові цілі, тис. т	292,41	395,65	298,39	411,33	344,92	461,53
Частка втрат, %	3,68	4,52	3,68	4,52	3,68	4,52
Втрати, тис. т	220,05	295,11	224,56	306,80	259,57	344,25
Попит на сою, разом, тис. т	5979,68	6528,94	6102,13	6787,58	7053,59	7616,08

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Прогноз попиту на сою в Україні в середньостроковій перспективі

Джерело: побудовано автором.

Знаючи витрати сої на виробництво шроту та соєвої олії, визначимо прогнозний обсяг експорту у перерахунку на соєві боби (табл. 5).

Проведені розрахунки свідчать про перспективи поступового зростання обсягів експорту сої з України. Слід відмітити, що таким позитивним тенденціям сприятиме ряд факторів:

- по-перше, кількість населення у світі продовжує зростати, що стимулює попит на продукти харчування, а відтак і на сільськогосподарську сировину для харчової й переробної промисловості;
- по-друге, все більше держав, особливо членів ЄС, орієнтуються на немодифіковану генетично продукцію, що ставить Україну у більш вигідне положення порівняно з основними світовими експортерами сої (США, Бразилія), які вирощують переважно ГМО-сою;
- по-третє, позитивний вплив на експорт сої з України спричиняють також кліматичні зміни у світі: все частіше у головних світових експортерах сої – США, Бразилії, Аргентині

– виникають загрозові ситуації для посівів сої, що спричиняються зміною клімату – сильними посухами або ж затяжними зливами. Це призводить до невизначеності на світовому ринку сої, зростання цін на дану культуру, попиту на сою з інших держав, у тому числі й з України.

Для прогнозування обсягу переробки сої на нехарчові цілі та обсягу втрат сої використовуємо дані щодо частки цих витрат в цілому по зернобобовим культурам протягом останніх років. Розрахунки проведемо на основі методу екстраполяції. Результати відповідних обчислень наведено в Додатку Л. Знаючи очікувану частку вказаних витрат сої та прогнозний рівень інших напрямків її використання, можна спрогнозувати загальний попит на сою у середньостроковій перспективі (табл. 6).

Як видно з проведених розрахунків, навіть при песимістичному прогнозі попит на сою в Україні значно перевищуватиме обсяг її виробництва в 2012 році.

Отже, результати прогнозних розрахунків свідчать про стратегічну необхідність збільшення посівних площ під сою

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

в Україні. Разом із тим така політика повинна проводитися економічно обґрунтовано, з урахуванням оптимальної структури посівних площ залежно від територіальних та природно-кліматичних особливостей регіонів держави.

Висновки

Таким чином, у ході прогнозування попиту на сою в Україні у середньостроковій перспективі визначено прогнозний рівень споживання сої населенням на харчові цілі; витрати сої на посів, на корм та нехарчові цілі, а також її втрати. Проведені прогнозні розрахунки засвідчили, що навіть при песимістичному прогнозі попит на сою в Україні значно перевищуватиме сучасний обсяг її виробництва. Спрогнозований дефіцит пропозиції на соєвому ринку в середньостроковому періоді загострює актуальність визначення оптимальних розмірів посівних площ під соєю, що є перспективою подальших досліджень у даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Бабич А.О. Сучасне виробництво і використання сої / А.О. Бабич. – К.: Урожай, 1993. – 432 с.

2. Бабич А. Соевий пояс і розміщення виробництва сортів сої в Україні / А. Бабич, А. Бабич-Побережна // Пропозиція. – 2010. – №4. – С. 52–56.

3. Заверюхин В.И. Производство и использование сои / Заверюхин В.И., Левандовский И.П. – К.: Урожай, 1988. – 112 с.

4. Петриченко В.Ф. Виробництво та використання сої в Україні / В.Ф. Петриченко // Вісник аграрної науки: Науково-теоретичний журнал Української академії аграрних наук. – 2008. – №3. – С. 24–27.

5. Беляев О.В. Ринок сої та продукції її переробки в Україні / О.В. Беляев // Зб. наук. праць Луганського держ. аграр. ун-ту / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганск: Вид-во «Элтон», 2002. – №14(26). – 446 с.

6. Заболотний О.Г. Проблеми підвищення ефективності виробництва сої і технології її переробки: монографія / О.Г. Заболотний. – Вінниця: Книга-Вега, 2006. – 168 с.

7. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О.Г. Осаченка / Державний комітет статистики України. – К.: Видавництво «Консультант», 2008. – 572 с.

8. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. О.Г. Осаченка / Державний комітет статистики України. – К.: Видавництво «ТОВ «Август Трейд». – 559 с.

УДК 338.12

О.К. ПИЛИПЕНКО,

студентка, Київський національний університет технологій та дизайну,

Є.О. ДІДЕНКО,

к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну

Управління диверсифікацією на підприємстві

Проведено аналіз сутності диверсифікації діяльності підприємства та розкрито особливості її основних видів. Сформовано механізм впровадження диверсифікації на підприємстві. Розроблено алгоритм управління впровадженням стратегії диверсифікації діяльності підприємства.

Ключові слова: диверсифікація, ефективність, стратегія, управління підприємством.

О.К. ПИЛИПЕНКО,

студентка, Киевский национальный университет технологий и дизайна,

Е.А. ДИДЕНКО,

к.э.н., доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна

Управление диверсификацией на предприятии

Проведен анализ сути диверсификации деятельности предприятия и раскрыты особенности ее основных видов. Сформирован механизм внедрения диверсификации на предприятии. Разработан алгоритм управления внедрением стратегии диверсификации деятельности предприятия.

Ключевые слова: диверсификация, эффективность, стратегия, управление предприятием.

О.К. PILIPENKO,

student, Kyiv National University of Technologies and Design,

E.O. DIDENKO,

Ph.D., Associate Professor, Kyiv National University of Technologies and Design

The management of diversification of enterprise

In article analyzed the essence of the diversification of the company and discovered its basic types. For meda mechanism of implementation of diversificatio nin the enterprise. In article presented the algorithm of management of implementation of the diversification strategy of the company.

Keywords: diversification, efficiency, strategy, management of enterprise.

Постановка проблеми. Стабільний розвиток суб'єкта господарювання, рівень його економічної безпеки та потенціалу значною мірою визначаються вчинням підприємства пристосовуватися до умов функціонування на ринку. Важливе місце в цьому питанні належить диверсифікації діяльнос-

ті, що дозволяє зменшити рівень ризику господарювання та створює можливість гнучко реагувати на зміни умов зовнішнього оточення.

Загальновідомим є зростання рівня ризику у разі залежності діяльності підприємства від одного напрямку функціонуван-